

УДК 1:316.3:004.738.5

Кириченко М. О.

Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України (м. Київ)

НЕЛІНІЙНІ МЕТАМОРФОЗИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СОЦІУМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ БІФУРКАЦІЇ

У статті аналізується актуальна проблема, в основі якої лежить складність дослідження інформаційного соціуму, що розвивається у період глобальної біфуркації. Відмічається, що для того, щоб виявити нелінійні метаморфози соціуму в умовах глобальної біфуркації, потрібні нові знання, нові теоретичні установки та ідеї, нова сучасна методологія, прийоми та алгоритми дослідження. Головна мета статті – концептуалізація нелінійних метаморфоз розвитку інформаційного соціуму в умовах глобальної біфуркації. Методологія: синергетичні методи та прийоми відповідають аналізу сучасного розвитку людства на переломному етапі нелінійних метаморфоз. В основі методології – принципи триалектики, міждисциплінарний підхід, соціосинергетика, що дають змогу глибоко проникнути у нелінійні метаморфози розвитку інформаційного соціуму в умовах глобальної біфуркації. Доведено, що розвиток інформаційного соціуму представляє собою дискретний суспільний процес, в контексті якого відбувається зміна еволюційної та біфуркаційної стадій. Структурно-синергетичний підхід як вираження міждисциплінарного підходу до розвитку інформаційного соціуму дозволяє проникнути у процес біфуркації, на який має рішучий вплив національна еліта та політичні актори. Якщо соціосинергетика акцентує увагу на біфуркаційних процесах, то структурно-синергетична методологія – на трансісторичних структурах та соціетальній біфуркації. Наукова новизна дослідження полягає у тому, що структурно-синергетична методологія ще не використовувалася для аналізу інформаційного соціуму. Висновок: соціетальні закономірності виступають як ймовірнісні тенденції, що відіграють велику роль у перемозі домінуючої соціетальної тенденції (структури-аттрактора), в якій спрацьовують інверсійні механізми, що стимулюються харизматичним лідером. Звідси виходить, що суспільний процес не передвизначений, а в точці біфуркації перед суспільством відкриваються нові можливості для історичної творчості. Нелінійна методологія сприяє аналізу ідеології інформаційного суспільства в умовах глобальної біфуркації.

Ключові слова: глобалізація, глобальна біфуркація, нелінійні метаморфози, інформаційний соціум, соціетальна біфуркація.

В статье анализируется актуальная проблема, в основе которой – сложность исследования информационного социума, развивающегося в период глобальной бифуркации. Отмечается, что для того, чтобы выявить нелинейные метаморфозы в условиях глобальной бифуркации, нужны новые знания, новые теоретические установки и идеи, новая современная методология, приемы и алгоритмы исследования. Главная цель статьи – концептуализация нелинейных метаморфоз развития информационного социума в условиях глобальной бифуркации. Методология: синергетические методы и приемы соответствуют анализу современного развития человечества на переломном этапе нелинейных метаморфоз. В основе методологии – принципы триалектики, междисциплинарный подход, социосинергетика, которые дают возможность глубоко проникнуть в нелинейные метаморфозы развития современного социума в условиях глобальной бифуркации. Обосновано, что развитие информационного социума представляет собой дискретный общественный процесс, в контексте которого происходит изменение эволюционной и бифуркационной стадий. Структурно-синергетический подход как выражение междисциплинарного подхода к развитию информационного социума позволяет проникнуть в процесс бифуркации, на который имеет решительное влияние национальная элита и политические акторы. Если социосинергетика акцентирует внимание на бифуркационных процессах, то структурно-синергетическая методология – на трансисторических структурах и социетальной бифуркации. Научная новизна исследования состоит в том, что структурно-синергетическая методология еще не использовалась для анализа информационного социума. Вывод: социетальные закономерности выступают как вероятностные тенденции, играющие большую роль в победе доминирующей социетальной тенденции (структуры-аттрактора), в которой срабатывают инверсионные механизмы, стимулируемые харизматическим лидером. Отсюда следует, что общественный прогресс не предопределен, а в точке бифуркации перед обществом открываются новые возможности для исторического творчества. Нелинейная методология способствует анализу идеологии информационного общества в условиях глобальной бифуркации.

Ключевые слова: глобализация, глобальная бифуркация, нелинейные метаморфозы, информационный социум, социетальная бифуркация.

The actual problem based on the complexity of the study of information society that had been developing in the period of Global Bifurcation is analysing in the paper. Noticed that in order to detect society's nonlinear metamorphoses in the conditions of Global Bifurcation, new knowledge, new theoretical principles and ideas, new modern methodology, techniques and research algorithms are needed. The main aim of the article is the conceptualization of non-linear metamorphoses of information society development in the conditions of Global Bifurcation. The methodology requires analysis of the current human development at the turning point of the nonlinear metamorphoses correspond to the synergetic methods and techniques. The principles of trialetics, interdisciplinary approach and socio-synergetic allows to the deeply understanding the non-linear metamorphosis of information society development in the conditions of Global Bifurcation are the basis of the methodology. It is proved that the information society development is the discrete social process, with a change of evolutionary and bifurcation stages in the context. The structural synergetic approach as an expression of an interdisciplinary approach to the information society development allows to penetration into the bifurcation process, which the national elite and political actors have a decisive influence on. When the Socio-Synergetic focuses on the bifurcation processes, the Structural-Synergetic methodology focuses on the transhistorical structures and societal bifurcation. The scientific novelty is associated with an appeal to the structural-synergetic methodology that has not been used for the information society analysis yet. Conclusion: societal patterns act as a probabilistic tendencies, that play an important role in the victory of dominant societal tendency (the structure-attractor) where the inverse mechanisms stimulated by charismatic leader works. Outcomes outputs – the social process is not predefined, and there are new opportunities for historical creativity at the point of bifurcation in front of society. The non-linear methodology contributes to the analysis of the information society ideology in the context of Global Bifurcation period.

Key words: globalization, Global Bifurcation, nonlinear metamorphoses, information society, societal bifurcation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність теми дослідження визначається тими кардинальними змінами у сучасному світі та Україні, а також теоретико-методологічною ситуацією в соціогуманітарних науках, які намагаються відповісти на виклики глобалізації. В цих умовах глобальна біфуркація висувається на передній план як об'єктивна перспектива епохи постмодерну [1, с. 123-127]. Економічні, політичні, екологічні, соціальні ризики цивілізації дестабілізують сучасний соціум і проблематизують майбутнє як людства, так і України, якщо не будуть обрані правильні шляхи розвитку. В цих умовах алгоритми та правила, характерні для стабільного розвитку, не відповідають сучасному стану соціуму, який потрясають ризики один за одним, що призводить до зникнення визначеності, стабільності та ясності. Ми живемо в ситуації, коли сучасний соціум втрачає властивості стабільності, рівноваги та стійкості і демонструє нелінійні тенденції в умовах, коли віртуальна реальність виступає простором соціалізації індивіда [2, с. 208-217]. Тому засвідчимо, що людство повинно виробити альтернативи, які вже присутні у соціальному просторі, що вступив на шлях ескалації локальних і глобальних ризиків, і як наслідок, глобальної соціальної біфуркації. Глобальні зміни розвиваються із надзвичайним прискоренням, тому традиційна локальна стратегія вкрай загрозлива у наш суперечливий час. *Для того, щоб виявити нелінійні метаморфози соціуму в умовах глобальної біфуркації, потрібні нові знання, нові теоретичні установки та ідеї, нова сучасна методологія, прийоми та алгоритми дослідження, що відповідають сучасному розвитку людства на переломному етапі нелінійних метаморфоз.* Особливе значення має розвиток наукового знання про соціальний хаос, який зростає у світовій спільноті, виступаючи провідною ознакою епохи Інтернету як глобальної тенденції розвитку інформаційного суспільства [3, с. 174-179]. Глобальна ситуація розвитку сучасного соціуму на початку третього тисячоліття та досвід історії минулого століття свідчать, що розвиток інформаційного соціуму носить нелінійний характер. Лінійна логіка політичних акторів, що діють в нестійкій ситуації, викликає непередбачувані наслідки, а події останніх років свідчать, що лінійне мислення у політиці породжує катаклізми, оскільки у сучасному українському суспільстві переважають складні синергетичні проблеми з багатьма змінними, великою кількістю прямих і зворотних зв'язків інформаційно-комунікативного менеджменту в контексті нелінійно-синергетичної методології [4, с. 13-26].

Особливістю сучасного світу є зростання ролі інформації, формування «електронно-цифрового суспільства» та індивіда. Останнє свідчить, що в інформаційному суспільстві культивується не тільки комунікативність, але й зростання маніпуляції свідомістю людей,

втягнутих в комунікативний процес. Тим самим інформатизація на основі комп'ютеризації розширює горизонт інформаційної картини світу як соціокультурної реальності і висуває важливі проблеми загальносвітоглядного характеру [5, с. 573-578]. Соціально-наукове дослідження таких систем ускладнюється їхніми емерджентними властивостями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Зауважимо, що у сучасній соціальній філософії можна виділити ряд напрямків синергетичної парадигми: 1) Брюсельська школа І. Пригожина розробила теорію дисипативних структур, що виникають у фізико-хімічних системах завдяки самоорганізації. Принципи нестійкості та біфуркації були використані для дослідження явищ та процесів еволюції у фізиці, молекулярній біології та соціології. У філософському плані І. Пригожин та І. Стенгерс проголосили «новий діалог людини з природою», визначивши нестабільність як фундаментальний атрибут Універсуму; 2) Г. Хакен намагається розвивати теорію хаосу, що відноситься до біологічної еволюції, онтогенезису, економіки та політичної науки; 3) теорія Ф. Матурани та У. Варели представлена оригінальною концепцією автопойезису, що знаменує собою становлення нової міждисциплінарної парадигми, яка виникає при змінах значень параметрів і розглядається також у працях В. Арнольда, Т. Постона і І. Стюарта, Р. Тома, Дж. Томпсона, а також у роботах В. Аршинова, В. Буданова, К. Делокарова, О. Князевої, С. Курдюмова та інших; 4) концепція універсального еволюціонізму Н. Моїсеєва, в якій основна увага приділяється коеволуції людини та природи та основу якої складає критичний аналіз обмеженості класичного раціоналізму й нових наукових можливостей сучасного раціоналістичного світорозуміння; у ряді робіт В. Бранський зробив спробу розробити концепцію синергетичного історизму, інтерпретуючи соціальну синергетику як постмодерністську філософію історії; А. Назаретян активно розвиває такий підхід, як синергетика історичного процесу, яка застосовується автором для дослідження еволюції індивідуальної та суспільної свідомості, соціального прогресу, цивілізаційних криз історії; в українському філософському мисленні синергетику розробляли І. Добронравова, В. Воронкова, Л. Горбунова, Н. Кочубей та інші. Ми ж намагаємося довести, що соціосинергетика у філософії майже не досліджена, хоча й мали місце деякі спроби розглянути взаємодію соціального хаосу й порядку, еволюційні та біфуркаційні процеси у соціумі, соціодинаміку українського соціуму.

На нашу думку, структурно-синергетичний підхід відкриває нові можливості для дослідження нелінійних метаморфоз розвитку інформаційного соціуму в умовах глобальної біфуркації. Саме соціальна синергетика як соціально-наукова парадигма, що інтегрує теорію дисипативних структур, теорію хаосу, нелінійну динаміку та теорію катастроф, передбачає всебічне дослідження процесів самоорганізації та випадковостей розвитку інформаційного соціуму як соціетальної системи. Соціосинергетика досліджує процеси самоорганізації, що виникають у складних відкритих системах у результаті взаємодії порядку й хаосу. Під впливом випадкових флуктуацій інформаційні системи стають нестійкими та можуть завдяки самоорганізації перейти у нову якість. На нашу думку, соціосинергетику слід доповнити концепцією трансісторичних структур, яка сприятиме розвитку й поглибленню соціально-наукового пізнання проблем історичної динаміки сучасного інформаційного суспільства [6, с. 24-34].

Гіпотеза дослідження. Розвиток інформаційного соціуму представляє собою дискретний суспільний процес, в контексті якого відбувається зміна еволюційної та біфуркаційної стадій. Структурно-синергетичний підхід до розвитку інформаційного соціуму в умовах глобальної біфуркації полягає у тому, що якщо в еволюційний період рішучий вплив мали трансісторичні структури, котрі породжують у якості тривалої часової протяжності нелінійні флуктуації, то у момент біфуркації рішучий вплив (приміром, на те, аби певна країна висунулася у число конкурентоспроможних) має інформаційна надбудова. Соціосинергетика акцентує увагу на біфуркаційних процесах, а структурно-синергетична – на трансісторичних структурах та соціетальній біфуркації, яка сприяє впровадженню засад інформаційного суспільства.

Методологія. В основі наукового дослідження лежить міждисциплінарний підхід, включаючи: 1) системно-інформаціологічний аналіз (Л. Брілюєн, А. Моль); 2) методи теорії катастроф (Р. Том, В. Арнольд, Г. Малинецький); 3) синергетичний підхід (І. Добронравова,

В. Воронкова, Л. Горбунова, О. Князева); 4) системний підхід (П. Бурдьє). В основі методології – принципи тріалектики, системності та об'єктивності, інформаційно-семіотичні виміри інформації як головного тренду інформційного суспільства [7, с. 57-67].

Мета наукового дослідження – виявити теоретико-методологічні засади нелінійних метаморфоз розвитку соціальних процесів інформаційного соціуму в умовах глобальної біфуркації.

Дана мета реалізується у наступних задачах: з'ясувати, що представляє собою соціетальна біфуркація як радикальна зміна моделі соціуму; проаналізувати, як сучасне суспільство у період біфуркації трансформується у нову макроструктуру; розкрити, що являє собою соціетальний розвиток сучасної України в момент біфуркації як нової конфігурації соціального порядку і соціального хаосу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація. Старі класичні методи соціальних наук недостатньо адекватні тим нелінійним метаморфозам розвитку сучасного соціуму, що відбуваються суперечливим чином, з ризиками та катаклізмами. Глобальні біфуркації у сучасному українському соціумі є надзвичайно неочікуваними, вони викликали непередбачувані катастрофічні наслідки. Тому потрібна нова соціальна теорія, яка б точно та адекватно пояснювала катастрофічні наслідки розвитку сучасного соціуму в умовах глобальної біфуркації.

Вклад основного матеріалу. В результаті всіх трансформаційних процесів в українському суспільстві сформувалися умови мікросоціальної біфуркації, що являє собою складну взаємодію соціального хаосу і соціального порядку. Соціетальна біфуркація у даному випадку являє собою радикальну системну зміну загальної нормативної моделі кризового українського соціуму, перед яким відкриваються різні можливості трансформації, можливості нового вибору. В біфуркаційний період вирішальну роль відіграють ціннісно-раціональні уявлення та спонтанні дії акторів, що надають соціальній біфуркації випадковий, хаотичний і навіть катастрофічний характер. Тому інформаційний соціум упроваджується в життя спонтанно, посилюючи роль віртуальної реальності, яка стимулює об'єктивні явища інформаційного соціуму. Біфуркаційний процес може розвиватися або в напрямку конструктивної соціоекономічної діяльності, або в напрямку радикальної трансформації інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної соціальної системи і взаємодії [8, с. 266-278]. Незважаючи на можливу перемогу соціального хаосу, біфуркація являє собою суперечливу єдність двох процесів: з одного боку, це кульмінація процесу структурного розпаду, а з іншого – початок формування нової соціальної макроструктури інформаційного соціуму. Стан стихійної соціальності не може зберігатися надто довго, оскільки це загрожує їй самознищенням у результаті всіх тих негативних процесів, які пов'язані із ситуацією нестабільності [9, с. 46-57].

Тому інформаційне суспільство у період біфуркації трансформується у нову макроструктуру, в якій спонтанні відношення між соціальними групами, організаціями та індивідами перетворюються в структурно-інституційні відношення інформаційного соціуму. Соціетальна біфуркація – це синергетична реструктуризація інформаційного соціуму, який методом проб і помилок знаходить шлях до нової траєкторії інформаційного розвитку. Соціетальна біфуркація включає в себе вибір альтернативи і можливих засобів та способів дії, направлених на те, щоб втілити бажану альтернативу в реальне інформаційне життя. Макросоціетальна біфуркація маніфестує собою складну і драматичну взаємодію соціального хаосу і соціального порядку [10, с. 35-47]. У біфуркаційний період український соціум являє собою простір радикальних перетворень, що втілюються у формі спонтанної боротьби трансісторичних структур, політичних рухів і нових лідерів, котрі змінюють конфігурацію взаємовідносин соціального порядку і хаосу.

Найважливішим етапом біфуркаційної соціетальної зміни є момент *кульмінації криз*, який є результатом структурної перебудови соціуму. Такий стан не може тривати довго, оскільки суспільство в період біфуркації трансформується у нову макроструктуру, в якій спонтанні відносини між соціальними групами, організаціями та індивідами перетворюються на структурні відносини соціальних ролей, спрямованих на упровадження нової траєкторії розвитку – інформаційної стадії соціуму. В ситуації соціального хаосу перевагу мають гнучкі структури, що резонують з новими тенденціями розвитку, які проявляються як суперництво

двох альтернатива – старої і нової. Домінантна структура-аттрактор розповсюджує свій універсальний вплив на соціум, модифіковані трансісторичні структури, соціальні групи, спільноти, організації, після чого діють нові детерміністські закономірності і принципи, що забезпечують стійкий стан суспільства. У момент біфуркації кардинальну роль відіграють суб'єктивні фактори, хоча об'єктивний вплив трансісторичних структур на соціум зберігається, але психологічно їх значення зменшується в умовах надмірної ейфорії та пафосу. Ця аберация усвідомлюється новою інформаційною елітою, яка представляє інформатизацію як засіб репрезентації інформаційних ресурсів суспільства у постбіфуркаційний період [11, с. 21-30].

Соціетальний розвиток України представляє собою процес формування в момент біфуркації нової конфігурації соціального порядку і соціального хаосу, що забезпечує певну стійкість постбіфуркаційного соціуму в еволюційний період, коли вирішальну роль відіграють трансісторичні структури. Зміни – це фундаментальний атрибут суспільства, і коли зміни перевищують порогове значення його параметрів, невідомо. Радикальні соціальні метаморфози та кризи є характерними для сучасної України, де трансформаційний процес розвивається у контексті біфуркаційного сценарію. Нестабільне сучасне українське суспільство часто виявляє нелінійні ефекти, а в момент біфуркації це може привести до соціальної катастрофи. Соціетальна трансформація демонструє складні синергетичні феномени, які необхідно враховувати у реформаторській політиці. Тим не менше правляча еліта демонструє часто прихильність лінійній політиці, хоча кризове сучасне українське суспільство проявляє нелінійні ефекти, які здатні викликати зростання руйнівного хаосу.

Незворотні катастрофічні процеси виникають у результаті спонтанної активності соціетальної системи, коли її намагаються врегулювати за допомогою зовнішніх управлінських впливів, які не сумісні з новими тенденціями соціально-історичного розвитку. Ця неочікувана самодовільна активність може привести до того, що нелінійні флуктуації будуть здатні вивести кризовий соціум за межі стабільності та спровокувати біфуркацію. Катастрофу неможливо зупинити, коли її наближення вже проявилось, оскільки процес біфуркації розвивається надзвичайно швидко, у «режимі із загостренням», а стійкий стан руйнується швидко. Будь-яка випадковість викликає резонансний ефект і тоді деструкція старого стану-аттрактору стає об'єктивно неминучою. Повний розпад макросоціальної структури – це вже питання часу, проте постфактум біфуркація вважається випадковою і виникає ілюзія того, що процес катастрофічної модернізації (реформування, перебудови) можна не допустити, для цього достатньо в критичний момент прийняти одне правильне раціональне рішення, яке відновить функціональні можливості інформаційно-комунікативної системи [12, с. 275-286].

Актуалізація ідей нелінійної методології має місце тоді, коли система переживає революційні потрясіння і відбувається зміна функціональних картин світу, стилів мислення, керівних парадигмальних установок. У цей період посилюється потреба у новій соціально-філософській методології, оскільки категоріальний апарат, що наразі функціонує, втрачає релевантність через зміну смислів багатьох понять. Перехідний етап від порядку, який функціонував тривалий час, до безладдя (хаосу), а потім від нього знов до нового порядку, включає у себе багато малодосліджених процесів: і руйнацію багатьох старих структур, і появу та розвиток нових структур, що розвиваються за законами самоорганізації. Самоорганізація – це складний і різнорівневий процес, що має свої особливості у різних сферах діяльності. Соціальні системи є унікальними у тому сенсі, що всі події, які відбуваються у суспільстві, є результатом діяльності людей, котрі ставлять перед собою певні цілі та різним чином їх досягають.

Нелінійна методологія здатна допомогти у пізнанні сучасних соціальних трансформацій, оскільки глобалізований світ є складним, відкритим, нестабільним і проходить через біфуркаційний етап свого розвитку. На цьому етапі пошуку нових шляхів цивілізаційного розвитку важливими є два взаємопов'язаних, але протилежних процеси: 1) вплив конфліктів, що посилюються (міжконфесійних, міжетнічних та інших) у суспільстві та роблять все більш ймовірною загрозу «зіткнення цивілізацій», формування «суспільства ризику»; 2) пошук шляхів стійкого розвитку, діалог культур і цивілізацій для знаходження консенсусу, створення умов для впровадження інформаційно-комунікативних технологій та формування на їх основі інформаційного суспільства як стабільної основи цивілізаційного розвитку. Становлення нової глобальної цивілізації пов'язано з пошуком нових ідей та ціннісно-сміслових координат

інформації. Суперечливість цього перехідного періоду базується на особливостях сучасного світу, який є складним, нестабільним і пронизаним багатьма різноспрямованими процесами, що вимагають вирішення проблем зростаючої ролі інформаційно-комунікативної функції держави [13, с. 164–176].

Одна з особливостей сучасного світу – значне зростання рівня його складності, що створює додаткові труднощі у розумінні світу як цілого. Інша особливість сучасного світу – це розрив між економікою, політикою та управлінням, що базуються на раціональних судженнях, з одного боку, і моральним світом, який стає все більш периферійним у культурі, з іншого. Це призводить до формування одновимірної, економічно орієнтованої людини, яка, використовуючи досягнення науки й технологій, намагається перебудувати світ згідно із своїми уявленнями [14].

Можемо засвідчити вкоріненість нелінійних уявлень в історії філософської, природничо-наукової та соціальної думки, оскільки теоретична розробка феномену нелінійності уможливило аналіз різнорідних процесів. Потреба у нелінійних методологічних установах залежить від рівня розвитку й цілей пізнання, а з відкриттям складно-еволюційних нестабільних систем усвідомлюється загальнонауковий характер нелінійної парадигми. Застосування ідей нелінійності до вивчення соціальних систем розширює предметне поле науки, допомагає більш цілісно осмислити сучасні соціальні та глобальні трансформації. Нелінійна парадигма дозволяє розкрити нові грані у діалектиці організації і самоорганізації соціальних систем, концептуалізувати смисл і статус «закритих» і «відкритих» систем. У соціально-історичній реальності ігнорування діалектики соціального порядку і соціального хаосу призводить до негативних наслідків. У процесі трансформації сучасного соціуму важливе значення має врахування традицій, ментальності народу як важливої компоненти параметрів порядку для досягнення стабільності суспільства.

Висновок. У кінцевому рахунку соціетальні закономірності виступають як ймовірнісні тенденції, що відіграють велику роль у перемозі домінуючої соціетальної тенденції (структури-аттрактора), в якій спрацьовують інверсійні механізми, що стимулюються харизматичним лідером. Звідси виходить, що суспільний процес не передвизначений, не запрограмований і в точці біфуркації перед суспільством відкриваються нові можливості для історичної творчості. Таким чином, на протязі історичного розвитку України політична еліта не змогла знайти конструктивну відповідь на виклик простору, що обернувся віковичним відчуженням між народом і владою, і, як наслідок, циклічними соціетальними катастрофами. Концепція віртуального хаосу привертає увагу до ролі хаосу, який викликає деструктивні процеси у всьому інформаційному просторі. Формується нова постнекласична картина світу, що спирається на уявлення про відкритість, нестабільність, нелінійність, хаотичність тощо. Пошук нових пізнавальних засобів ускладнюється низкою взаємодіючих факторів, серед яких одним з найвагоміших є глобалізація. Використання нелінійної методології є корисним у тому плані, що соціальні системи є відкритими, вони обмінюються з оточуючим середовищем енергією, інформацією і речовиною. Систематичне вивчення динаміки функціонування соціальних систем, особливо у точках біфуркації, коли руйнуються старі структури і система шукає нові парадигмальні основи, передбачає використання нелінійної методології взагалі і досягнень синергетики зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляции / Жан Бодрийяр ; [пер. с фр.] // Философия эпохи постмодерна : [сб. пер. и реф.]. – Минск : Беларуская навука, 2006. – С. 123–127.
2. Власенко Ф. П. Віртуальна реальність як простір соціалізації індивіда / Ф. П. Власенко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2014. – Вип. 56. – С. 208–217.
3. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаційного суспільства / В. Г. Воронкова // Гілея : [збірник наукових праць] / [гол. ред. В. М. Вашкевич]. – Київ : Гілея, 2015. – Вип. 93 (2). – С. 174–179.
4. Воронкова В. Г. Концептуалізація інформаційно-комунікативного менеджменту в контексті нелінійно-синергетичної методології / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2016. – Вип. 66. – С. 13–26.

5. Данильян О. Г. Інформаційна картина світу як соціокультурна реальність / О. Г. Данильян // Гілея : [збірник наукових праць] / [гол. ред. В. М. Вашкевич]. – Київ : Гілея, 2013. – Вип. 70 (3). – С. 573–578.
6. Дзьобань О. П. Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних із інформаційно-комунікаційною діяльністю / О. П. Дзьобань, О. В. Соснін // Вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2015. – Вип. 61. – С. 24–34.
7. Кириченко М. О. Інформаційно-семіотичні виміри інформації як головного тренду інформаційного суспільства / М. О. Кириченко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2017. – Вип. 68. – С. 57–67.
8. Максименюк М. Ю. Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії / М. Ю. Максименюк // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2016. – Вип. 66. – С. 266–278.
9. Пригожин И. Р. Философия нестабильности / И. Р. Пригожин // Вопросы философии. – М., 1991. – № 6. – С. 46–57.
10. Пригожин И. Р. Порядок из хаоса: новый диалог человека с природой : [изд. 5-е] / И. Р. Пригожин, И. Стингерс ; [пер. с англ.]. – М. : КомКнига, 2005. – 432 с.
11. Пунченко О. П. Інформатизація як засіб репрезентації інформаційних ресурсів суспільства / О. П. Пунченко, А. А. Лазаревич // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2015. – Вип. 63. – С. 21–30.
12. Соснін О. В. Інформаційно-комунікативний менеджмент: зарубіжний та вітчизняний досвід : [навчальний посібник] / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова, В. О. Нікітенко, М. Ю. Максименюк. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 316 с.
13. Соснін О. В. Проблеми зростаючої ролі інформаційно-комунікаційної функції держави в умовах інформаційного суспільства та шляхи їх вирішення / О. В. Соснін // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2016. – Вип. 65. – С. 164–176.
14. Старжинский В. П. На пути к обществу инноваций / В. П. Старжинский, В. В. Цепкало. – Минск : РИВШ, 2016. – 446 с.

УДК 141:316.354

Шаталова Я. О.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ПОЛЕ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

В статті робиться спроба розглянути корпоративну культуру як поле соціального простору. Спираючись на ідеї П. Бурдьє, корпоративну культуру визначено як поле соціального простору, що має комплексний характер і виступає єдністю певних принципів, цінностей, правил поведінки, діяльності, гри членів корпорації і, як наслідок, – складовою стратегії досягнення корпорацією успіху на ринку. Як поле соціального простору корпоративна культура має власну структуру, правила, специфічні закономірності та логіку функціонування. Корпоративна культура є специфічною системою відносин різних субкультур у корпорації, що зумовлені структурно і функціонально.

Ключові слова: соціальний простір, поле, корпоративна культура, цінності, субкультура.

В статье предпринята попытка рассмотреть корпоративную культуру как поле социального пространства. Опираясь на идеи П. Бурдьё, корпоративная культура представлена как поле социального пространства, имеющее комплексный характер и выступающее в качестве единства определенных принципов, ценностей, правил поведения, деятельности, игры членов корпорации и, как следствие, – частью стратегии достижения корпорацией успеха на рынке. Как поле социального пространства корпоративная культура имеет свою структуру, правила, специфические закономерности и логику функционирования. Корпоративная культура выступает специфической системой отношений различных субкультур в корпорации, обусловленных структурно и функционально.

Ключевые слова: социальное пространство, поле, корпоративная культура, ценности, субкультура.